Sampo Seppänen

13.5.2025

Talousvaliokunta
Eduskunta
TaV@eduskunta.fi

Asia: E 24/2025 vp, Valtioneuvoston selvitys: E-kirje: Komission luonnosehdotus Puhtaan teollisuuden ohjelman valtiontukipuitteiksi (Clean Industrial Deal State Aid Framework, CISAF)

Energiateollisuus ry:n lausunto

Energiateollisuus ry kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Energiateollisuus on huolissaan, että CISAF (Clean Industrial Deal State aid Framework) voi johtaa laajojen kansallisten valtiontukijärjestelmien käyttöönottoon ja jatkamiseen kypsille teknologioille sekä jäsenvaltioiden väliseen tukikilpailuun. Tämä uhkaa sisämarkkinoiden toimivuutta ja johtaa resurssien tehottomaan käyttöön.

- Tuemme Suomen kantaa, jossa sisämarkkinoiden toimivuuden näkökulmasta ensisijaisena ratkaisuna on, että EU:n valtiontukisäännöissä palattaisiin mahdollisimman nopeasti kriisejä edeltäneeseen normaalitilaan, eikä tilapäisiksi tarkoitettuja joustoja siten jatkettaisi. Pidämme myös hyvänä E-kirjeessä ehdotettua lyhyempää säännösten voimassaoloaikaa.

Valtiontukien sääntöjen löysentämisen sijaan EU:n rahoitusta tulisi kohdentaa merkittävästi tutkimukseen ja innovaatioiden kaupallistamiseen. Rahoituksen allokaatio tulee perustua hankkeiden paremmuuteen ja teknologianeutraalisuus tulee näkyä kaikissa tuki-instrumenteissa.

Sähkömarkkinat ja niiden tukimekanismit

Markkinaehtoisiin ja kypsiin sähköntuotantomuotoihin kohdistuva tukipolitiikan salliminen lisää sisämarkkinoilla kilpailun vääristymistä.

- Kansallista tukikilpailua energiantuotannossa olisi vältettävä. Valtiontukikehyksen pitäisi mahdollisimman vähän puuttua marginaalihinnoitteluun perustuvien hyvin toimivien markkinoiden toimintaan.
- EU:n on jatkettava kunnianhimoista ilmastopolitiikkaansa. EU:n päästökauppajärjestelmän on oltava tärkein väline, jolla ohjataan vähähiilisiä investointeja sähköntuotantoon. Muut päällekkäiset politiikkainstrumentit (kuten kansalliset tukijärjestelmät kypsille teknologioille) eivät ole lähtökohtaisesti taloudellisesti kannattavia ja häiritsevät sisämarkkinoiden toimintaa.

CISAF mahdollistaa TCTF:n (Temporary crisis and transition framework) tavoin helpommin mm. teknologia-spesifit tukiohjelma sekä yksinkertaisemmat säännöt pienempien hankkeiden tukiin (ei tarvita mm. tarjouskilpailutusta).

CISAF sisältää myös uusia sääntöjä energiasektorin tukiohjelmien soveltamiseen ja hyväksymiseen liittyen. Nämä liittyvät jo voimassa olevaan EU:n lainsäädäntöön, joita ovat fossiilittoman jouston tukimekanismi (sähködirektiivin 19 artikla) ja kapasiteettimekanismit (sähköasetuksen 20 ja 26 artiklat).

- Tukimekanismien markkinavaikutukset olemassa olevan kapasiteetin toimintaedellytyksiin ja markkinaehtoisiin investointeihin tulisi arvioida perusteellisesti. Mahdolliset tukimekanismit tulisi suunnitella huolellisesti, jotta markkinoiden vääristyminen olisi mahdollisimman vähäistä. Kaikki sähköntuotantotuet tulisi kilpailuttaa ja niiden tulisi olla mahdollisimman pitkälle teknologianeutraalia.

Tuettavien hankkeiden rakennusajat

CISAF-luonnoksen mukaan energiahankkeet on pääsääntöisesti saatettava päätökseen 36 kuukauden kuluessa tukipäätöksen jälkeen.

- Pidämme positiivisena, että Suomi suhtautuu varauksellisesti komission ehdotukseen, jonka mukaan uusiutuvan energian ja teollisuuden vähähiilistämisen hankkeiden on oltava pääsääntöisesti valmiita 36 kuukauden sisällä hankkeiden tukipäätöksen tekemisestä. Kolmen vuoden aikaikkuna voi olla monissa hankkeissa liian lyhyt aika.

Kuten E-kirjeessä todetaan, erityisesti uutta teknologiaa, uusia laitteistoja tai laajoja hankkeita tuettaessa hankkeisiin liittyvät riskit ja epävarmuudet ovat tavallista suurempia, joten kolmea vuotta pidempi hankkeiden valmistumisaika olisi tarkoituksenmukaisempi.

On kuitenkin positiivista, että CISAF-luonnoksessa aikataulussa on jo poikkeuksia joidenkin teknologioiden osalta.

Teknologianeutraalisuus

E-kirjeessä pidetään hyvänä komission lähtökohtaa, jonka mukaan uusiutuvan energian käyttöönottoa ja teollisuuden vähähiilistämistä edistetään teknologianeutraalisti. Tämä on lähtökohtaisesti hyvä, mutta E-kirjeessä jää huomioimatta teknologianeutraalisuus kaikkien puhtaiden teknologioiden osalta.

- Komission luonnoksessa ei ole suoraan mainittu mahdollisuutta tukea ydinvoimaa tai sen ehtoja, vaikka ehdotuksen alussa viittaus niiden arvioimiseen onkin. Tämä on teknologianeutraalius näkökulmasta ongelmallista ja E-kirjeessä ei tähän kiinnitetä huomiota. Näkemyksemme mukaan E-kirjeessä asia tulisi huomioida ja tavoitella myös ydinvoiman osalta vastaavia säännöksiä kuin uusiutuvalla energialla on, jotta kaikki puhtaat teknologiat ovat samalla viivalla.

Lähtökohtaisesti on nurinkurista, että valtiontukisääntöjen puitteissa voidaan tukea jo markkinoille vakiintuneita ja kypsiä teknologioita, mutta ei kehitteillä olevaa teknologiaa, kuten pieniä modulaarisia ydinreaktoreita eli SMR:iä, joka voi olla yksi iso ratkaisu lämmityksessä niin fossiilisten polttoaineiden kuin yleisesti polttamisen vähentämisessä tulevaisuudessa.

Vety

CO2-neutraalin sähkön osuus Suomessa oli 95 prosenttia vuonna 2024. Suomalaisesta verkkosähköstä tuotettu vety täyttää jo 70 prosentin päästövähennyksen ja määritellään siten vähähiiliseksi vedyksi. Vetymarkkinoiden lopputuotteet laajenevat uusiutuvista, ei-biologista alkuperää olevista polttoaineista (RFNBO) vähähiilisiin tuotteisiin ja polttoaineisiin.

CISAF-luonnoksessa voidaan tukea ainoastaan investointeja RFNBO-polttoaineiden tuotantoa varten. Ymmärryksemme mukaan kaikissa Suomessa ilmoitetuissa vedyntuotantohankkeissa pyritään tuottamaan RFNBO-polttoaineita päätuotteena, ja sivutuotteena tuotetaan jonkin verran verkkosähköllä tuotettua vähähiilistä vetyä.

- Ei ole järkevää resurssien käyttöä, jos esimerkiksi investointitukea saanut vedyntuotantolaitos ei voi tuottaa vähähiilistä vetyä ja polttoaineita (edes jossain määrin) RFNBO-polttoaineiden ohella.

Vedyn osalta teollisuuden käyttöönottohankkeissa voitaisiin käyttää myös vähähiilistä vetyä (Suomessa verkkosähköllä tuotettu vety). Tähän on kuitenkin tuotu lisäehto, joka tuntuu oudolta hallinnollisen taakan lisäämiseltä.

- Puhtaasta verkkosähköstä tuotettua vähähiilistä vetyä ei tulisi lähtökohtaisesti rajoittaa tällaisella keinotekoisella raja-arvolla.
- Tuemme E-kirjeen näkemystä, jossa uusiutuvan vedyn tuotanto- tai käyttöinvestointien lisäksi myös puhtaaseen sähköön perustuvien vähähiilisen vedyn tuotanto- tai käyttöinvestointien tulisi olla tukikelpoisia.

Hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen

Bioperäisellä hiilidioksidin talteenotolla voidaan saavuttaa merkittäviä taloudellisia ja ilmastohyötyjä sekä korvata fossiilisia raaka-aineita ja polttoaineita. Biogeeninen hiilidioksidin talteenotto tarjoaa lisäkeinon hiilineutraaliuden saavuttamiseen ja hiilidioksidin poistamiseen ilmakehästä, mikä mahdollistaa myös negatiiviset päästöt.

CISAF-luonnoksessa teollisuuden vähähiiliset hankkeet sisältävät hiilidioksidin talteenottohankkeet tietyin edellytyksin (ei sisältynyt TCTF:ään). Tämä on hyvä lisäys.

- On tärkeää varmistaa, että hankkeet soveltuvat myös biogeenisen hiilen talteenottoon sähkön ja lämmön yhteistuotannossa sekä kaukolämpölaitoksissa ja mahdollistaisivat siten negatiiviset päästöt energiantuotannossa ja edistäisivät Suomen ja EU:n ilmastoneutraaliustavoitteita. Näitä ei ole selkeästi sanoitettu CISAF-luonnoksessa.
- Biogeenisen ja jätteestä peräisin olevan hiilidioksidin talteenottohankkeiden osalta CISAF-luonnos (84a) vaikuttaa osin liian tiukalta, sillä siinä edellytetään ”pysyvää” kemiallista sitomista tuotteeseen. Vaatimusta olisi lievennettävä biogeenisen ja jätteestä peräisin olevan hiilidioksidin osalta, jotta tuotteiden käyttömahdollisuudet olisivat laajemmat. Fossiilisen hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen osalta rajoitus on ymmärrettävämpi.

On positiivista, että Suomi suhtautuu myönteisesti komission ehdottamaan mahdollisuuteen investoida hiilidioksidin talteenottolaitteisiin, mutta huomauttaa, että puitteiden sääntöjä tulisi näiltä osin vielä väljentää. Näkemyksemme mukaan kokonaisuudessa on huomioitava etenkin edellä mainitut asiat.

Ystävällisin terveisin

Energiateollisuus ry
Sampo Seppänen
Asiantuntija
sampo.seppanen@energia.fi
(+358503407716)